

Ünnepi tanulmánykötet

a 70 éves

Gáspár Mátyás

tiszteletére

Ünnepi tanulmánykötet

a 70 éves

Gáspár Mátyás

tiszteletére

Liber amicorum in honorem Mathias Gáspár
aetatis suae LXX.

Szerkesztette és a szövegeket gondozta:
Tevanné dr. Südi Annamária és Dr. Budai Balázs Benjámín

Szerzők:

Balogh Anikó, Bauer Lilla, Belényesi Emese, Boda János, Budai Balázs Benjámín,
Buskó Tibor László, Csuth Sándor, Dicső László, Dömötör Ildikó, Göndör András,
Gyergyák Ferenc, Józai Attila, Kaiser Tamás, Kriskó Edina, Kuti Imréné, Linder Viktória,
Molnár Szilárd, Nagyházi György, Nárái Márta, Péteri Gábor, Reisinger Adirenn,
Takács Ágnes, Tétényi Éva, Tevanné dr. Südi Annamária, Tóth János, Vass Andrea,
Virányiné Dr. Reichenbach Mónika, Weinek Leonárd, Z. Karvalics László, Zongor Gábor,
Zsolt Péter;

Magánkiadás
Felelős kiadó:

ISBN 978

Budapest, 2019.

Köszöntők.....	5
<i>Budai Balázs Benjámín: Az ember, aki 10 évvel előttünk jár – Köszöntő, előszó.....</i>	<i>5</i>
<i>Belényesi Emese: Kutató? Gondolkodó? Zseni?</i>	<i>7</i>
<i>Boda János: A teleház mozgalom, mint szellemi táplálék</i>	<i>8</i>
<i>Dicső László - Balogh Anikó: Gondolatok a Teleházból – Gáspár Matyi teleházas szemüvegén át ..</i>	<i>10</i>
<i>Dömötör Ildikó: A közigazgatás beteget jelentett.....</i>	<i>11</i>
<i>Göndör András: Születésnap-i köszöntő</i>	<i>13</i>
<i>Jószai Attila: Köszöntés.....</i>	<i>15</i>
<i>Kuti Imréné: Gondolatok a Teleházból – Gáspár Matyi teleházas szemüvegén át</i>	<i>15</i>
<i>Péteri Gábor: Merre van előre?.....</i>	<i>16</i>
<i>Takács Ágnes: „Érdekes ember”</i>	<i>18</i>
<i>Tétényi Éva: Találkozásom Guru úrral.....</i>	<i>19</i>
<i>Vass Andrea: A teleház mozgalom, mint szellemi táplálék</i>	<i>21</i>
<i>Virányiné Dr. Reichenbach Mónika: Köszöntés.....</i>	<i>21</i>
<i>Weinek Leonárd: Non-dualitás a hétköznapokban, avagy egy az egyben; Matyi.....</i>	<i>22</i>
<i>Z. Karvalics László: Az összekoccanó molekulák, avagy hatásunk másokra, és ezen keresztül a világra. Gáspár Máttyásnak, tisztelettel és megbecsüléssel</i>	<i>23</i>
Tanulmányok	25
<i>Tevanné dr. Südi Annamária: A ködevéstől az új lokalizmusig - Szemelvények Gáspár Máttyás a közigazgatás-fejlesztésében végzett munkáiból.....</i>	<i>25</i>
<i>Bauer Lilla: Contributions to Some Questions of the Present American School Education</i>	<i>35</i>
<i>Belényesi Emese: A jövő közszeológálati szervezetei – quo vadis?.....</i>	<i>49</i>
<i>Buskó Tibor László: Hétköznap-i helyeink</i>	<i>60</i>
<i>Csuth Sándor - Tóth János: Ahol a jövő elkezdődött - az egyeneses ügyintézési modelltől a KAB-ig ..</i>	<i>67</i>
<i>Gyergyák Ferenc: Elektronikus technológia és közigazgatási folyamatok – út az e-közigazgatásig és a digitális településekeig.....</i>	<i>86</i>
<i>Kriszák Edina: Bős-Nagymarostól a Szanki Kisbírógig - Megkésett tréneri beszámoló a HKA Projektéről.....</i>	<i>95</i>
<i>Kaiser Tamás: Okos város okos kormányzása: új menedzsment struktúrák felé?.....</i>	<i>105</i>
<i>Linder Viktória: Pillanatképek a klasszikus európai modellországok közszeológálatkorszerűsítéséből.....</i>	<i>114</i>
<i>Molnár Szilárd: Az információs társadalom gyenge integrációs erejének okai. Avagy a béka esete a digitális megosztottsággal.....</i>	<i>123</i>
<i>Nagyházi György: Az állam koncepciója Magyar Zoltán „The Industrial State” című művében</i>	<i>143</i>
<i>Nárai Márta: A lokális társadalmi szerepvállalás, felelősségvállalás szereplői – egyesületek, alapítványok a helyi közszeológálat/helyi társadalom szolgálatában</i>	<i>151</i>
<i>Péteri Gábor: Közszeológálat jó, magánszeológálat rossz – Állami és piaci szerepek a helyi közszeológálatatásokban</i>	<i>162</i>
<i>Reisinger Adrienn: Felelősségvállalás – Ki? Kéért? Hogyan?</i>	<i>172</i>
<i>Z. Karvalics László: Környezetletapogatás, változásokövetés, előrejelzés: a „települési intelligencia” (municipal intelligence) megoldások jelene és jövője.....</i>	<i>184</i>
<i>Zongor Gábor: Elmélkedés a polgár mesterségről</i>	<i>191</i>
<i>Zsolt Péter: Közszeológálati kutatásunk háttéré és Fishkin javaslatá.....</i>	<i>198</i>

Z. Karvalics László²¹³: Környezetletapogatás, változáskövetés, előrejelzés: a „települési intelligencia” (municipal intelligence) megoldások jelene és jövője

A *tudáskormányzó város* (knowledge governing city) számtalan tudásfolyamat és technológia gondozója. Ezek erősen alulértékelt részhalmazát jelenti a szakadatlanul változó külvilág fejleményeit feldolgozási-értelmezési céllal közvetítő speciális információszolgáltatások családja. Jelenleg roppant kevés helyen zajlik szervezett formában az adott település számára jelentés-teli, üzeneteket hordozni képes hírek, ismeretek, értesülések vadászata és gyűjtése. Pedig a gazdaságban – hosszú előélet után²¹⁴ – a múlt század kilencvenes éveinek elejétől kezdve rohamtempóban épültek ki az intézményes megoldások, amelyeket *üzleti intelligencia*-rendszereknek (Business Intelligence, BI) nevezünk. S mivel az információ-és tudásmenedzsment irodalma részletesen kimunkálta az önálló területként kezelt üzleti intelligencia világát, a nem gazdasági célú szervezetek (a kormányzatok, a civil társadalom és a kultúra intézményi szereplői és mások) külvilágra irányuló szisztematikus információszerzését is az „üzleti intelligencia” kifejezés alá sorolva tárgyalják.²¹⁵

Amikor a következőkben a *települési intelligencia* (municipal intelligence, MI) fogalmának értelme és fontossága mellett érvelek²¹⁶, hangsúlyozottan csakis a külvilágra és a versenykörnyezetre irányuló információ-és tudástermelést értem alatta, és nem minden tudástermelést, amitől egy település tudásvagyona nő, és tudásfolyamatai hatékonyá válnak. (Emiatt nem sorolom ide például a városkutatást

²¹³ Habilitált egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Kulturális Örökség és Humán Információtudományi Tanszék

²¹⁴ A fogalom 1865-ben született meg, amikor egy neves bankárnak, Sir Henry Furnesenek sikerült versenytársait lekörözve olyan információkat gyűjteni, amelyek birtokában cselekvésgyorsaságban felülmúlta őket. Ezt nevezte Richard Miller Devens üzleti intelligenciának *Cyclopaedia of Commercial and Business Anecdotes* című népszerű munkájában. *Hosszú tetszhalál után az IBM egyik kutatója, Hans Peter Luhn értelmezésében született újjá, aki 1958-ban már a számítógépes technológia által lehetővé tett, megnövelt információgyűjtési hatékonyságot igyekezett kifejezni. Mi mindvégig e szűk értelmezés mellett tartunk ki – az üzleti intelligencia mai irodalma már mindent ide sorol, a belső környezet megismerésének módszereivel együtt, ami az elemzőerő növelését támogatja – gyakorlatilag bármít, amivel jobb döntések hozhatóak. Am az önkormányzati szegmensben elég nagy az elmaradás a nagyvállalati világban már bevezetett megoldásokhoz képest, ez a komplexitás ott meg sem jelenik. Nem okoz tehát gondot egyetlen aspektusra korlátozni a jelentést – és még ennek kapcsán is főleg a hiányról adhatunk majd számot.*

²¹⁵ A fentiekkel párhuzamosan elterjedt ugyan a *szervezeti intelligencia* (organizational intelligence, OI) kifejezés is, de nem a külvilág, hanem épp a belvilágra irányuló megismerő aktivitások gyűjtőfogalmaként (Allee, 1997).

²¹⁶ A kifejezés használatát elsőként az NKE *Önkormányzati Kutatóintézet*, 2018 február.14.-i, Gáspár Máttyás által szervezte műhelykonferenciáján javasoltam, *Smart Urban Governance, Municipal Intelligence, Realista Jövővízió – új fogalmak, új gondolkodási irányok, új stratégiái lehetőségek* című előadásomban. E tanulmány így a realista jövővízióról írt és nemrég megjelent írás (Z. Karvalics, 2019) társ-közleményének tekinthető.

(municipal research) sem²¹⁷, csak az ezzel foglalkozó szakosított műhelyeknek azoknak a produktumait, amelyekkel a város külső környezete felé fordulva vesznek szemügyre problémákat.)

A fogalmi nehézség az intelligencia kétféle értelméből fakad. Mindazok, akik az intelligencia legáltalánosabb, pszichológiai eredetű értelmezésére esküsznek, a „szellemi képességek magas szintje” értelmében használják, gyakorta szinonimaként a települési IQ-val (Municipal IQ²¹⁸), más esetben egyszerűen az okos város-fejlesztéseket kísérő megunthatatlan, de értelmetlen nyelvi leleményként (mint San Diegóban, ahol az okos ledlámák telepítésében egy új „intelligenciaszint elérését” látják.²¹⁹) Nem helytelen tehát metaforikusan beszélni egy „település intelligenciájáról”, vagy település-intelligenciáról, csak tudomásul kell venni, hogy települési intelligenciaként, terminus technicusként egészen mást jelent. Az „üzleti intelligencia” szó szerkezet mintájára képzett kifejezés utótagját ugyanis valójában a hírszerzés (kémkedés) sokféle tevékenységformát maga alá soroló világából importálták a fogalom első használói, akik az ipari kémkedés hosszú, a céhes világig visszamenő előtörténetének ismeretében alkalmazták azt a gazdaságra. A hírszerzésnek aztán mind a belbiztonsági-titkosszolgálati-diplomáciai, mind az üzleti formája megtartotta régi, „fekete” hagyományait is, ám egyre nagyobb mértékben sikerült „kifehérednie”, amikor a nyilvános információforrások elérhetőségével megszűnt az információhoz jutás illegális és kölcsönösen kriminalizált formái felé taszító kényszerek egy része. S amiként az üzleti intelligencia megoldások már javarészt erre a „fehér zónára” vonatkoznak, ugyanilyen „tisza” információs tér az is, amely a települések képviselőire vár, hogy onnan magukhoz szólítsanak tartalmakat.

Ráadásul nem friss szóalkotásról van szó. A települési intelligencia fogalma is már a 19. század végén megszületik, ugyanebben a hírszerzési-hírgyűjtési értelemben,²²⁰ s a tartalmakat tekintve alig találunk különbséget az akkori és a mai

²¹⁷ Érdekesség, hogy a városkutató műhelyek jellemzően nem önkormányzati intézmények, mai legismertebb képviselőik inkább informális egyetemi tudáscentrumok (mint a La Sapienza egyetemen működő Róma-kutatók vagy a szegei Szociológia-tanszék évtizedes városkutató projektje. És ez így volt már a kezdet kezdetén is, amikor 1914-ben Toronto városában civilek kezdeményezték és hozták létre a Bureau of Municipal Research nevű szervezetet, amelynek célja a kormányzás minőségének emelése volt a kutatások által. 1983-ig közel 800 egyedi kutatási anyagot tett közzé (Részletesebben ld: <http://bomr.ca/#about>).

²¹⁸ Ezt a nevet választotta magának egy 2007-es alapítása óta nagyra nőtt dél-afrikai cég (<https://www.municipaliq.co.za/>), amely 300 partner-önkormányzatának csak mintegy mellékesen kínálja különböző, adat-alapú információszolgáltatásait: elsősorban olyan pénzügyi szereplők az előfizetéses vásárlói, amelyek az önkormányzati terepen tevékenykednek.

²¹⁹ <https://www.connect.media/another-level-of-municipal-intelligence/>

²²⁰ A fogalom legrégebbi előfordulásaira ausztrál és újzélandi folyóiratokban bukkantam. Talán az 1848 és 1957 között megjelenő melbourne-i Argus című nagyalakú napilap volt az első, amelynek 1884 június 6.-i számában rovatcímként jelent meg a „Municipal Intelligence”, és nem is okozott meglepetést azzal, hogy a környező települések eseményeiről beszámoló híreket tartalmazott. Érdekes, hogy egy másik, a mai napig megjelenő melbourne-i újság, a The Age is viszonylag gyorsan követte a társalap gyakorlatát,

hírek között, amelyek például a napjainkban is rendszeresen megjelenő kanadai *Municipal Intelligence Report*-okban olvashatóak.²²¹

Azzal azonban, hogy egy általános, „generál-intelligencia” helyett egy speciális részfeladatra, a külső környezettel kapcsolatos információszerezésre szűkítjük a fogalmat, egyáltalán nem veszik el annak jelentősége. Az információs viselkedési ciklus ugyanis, amelynek hatékonyságát a mindenkori alkalmazkodó-és cselekvőképesség erősítése méri, minden esetben a környezeti hatások érzékelésével, megfigyelésével, reprezentációjával indul. Csakis az tud a döntést megelőző és megalapozó feldolgozás/szűrés műveleteinek tárgyává válni, ami egyáltalán bekerül ebbe a rendszerbe. Csakis úgy tud nyersanyagot „felhalmozni” bármilyen helyzet mérlegeléséhez a generálintelligencia, ha biztosította magának a tájékozódáshoz szükséges ismeret-minimumot.

De vajon miként képzelhetünk el egy tudatosan megalkotott, ideáltipikus önkormányzati-szervezeti információs praxist, amely a környezetérzékelést magas szinten biztosítja, s ezt miképpen tudjuk összevetni a létező gyakorlatokkal?

Azt látjuk, hogy még a legnagyobb városméretben is ritka, hogy egy település ezirányú saját információellátásáról intézményesen gondoskodna. Az, hogy melyik vezető vagy munkatárs milyen szakanyagokat olvas, milyen hírforrásokból tájékozódik, az érintettek felkészültségének és elkötelezettségének függvénye. A tájékozódás hiányának nincs következménye. Vannak a napi működést meghatározó jogszabályok és előírások, amelyek követése létfontosságú, minden más csak esetleges és kiegészítő tevékenység. Gondoljunk csak a pályázati tevékenységre: a mai Magyarországon a települési intelligencia tipikus alapfeladata a pályázati ökoszisztéma figyelése, hogy mikor nyílnak meg olyan csatornák, amelyek a település számára esélyt kínálnak forrásbevonásra. Ha vannak olyan helyi „bajnokok” (megszállott polgármesterek, ügyes jegyzők, de akár az önkormányzatokon kívül is, állampolgárok, helyi civil szervezetek) akik figyelik a lehetséges hírcsatornákat, és lecsapnak a lehetőségre, sok esetben jutnak fejlesztési támogatáshoz. Azok, akik ezt nem teszik, azt sem tudják, miről maradtak le.

Elmondhatjuk tehát, hogy napjainkban a hazai települési intelligencia-rendszereink erősen kitettek annak, hogy mekkora a települést irányítók személyes felkészültsége és tájékozódási kapacitása, és mekkora a reflektív tudatosság (vagyis milyen vélekedések vonatkoznak e tevékenység fontosságára, s fakad-e mindebből programozott hírgyűjtő-és szétosztó tevékenység, vagy nem). Izgalmas feladat volna áttekinteni – első körben legnagyobb városaink esetében – hogy milyen megoldások

és 1897 január 22.-i számában maga is elindította a rovatot, amely aztán egészen sokáig meg tudott maradni.

²²¹ Készítője, a *Municipal Advocacy Solutions* (MAS) nevű önkormányzati tanácsadó cég települések, település-szövetségek és a kanadai szövetségi kormány számára kínál egyéb szolgáltatásokat is <http://www.municipaladvocacysolutions.ca/about.html>. A texasi székhelyű, saját nevébe is az MI-t választó Municipal Intelligence Group (MIG) 27 amerikai nagyvárosi térségről kínál adatelemző szolgáltatást. <http://www.parking-net.com/parking-industry/municipal-intelligence-group-llc->

léteznek. Van-e bárhol insource, ahol a pályázatfigyelésen kívül szervezeten belüli dedikált feladatként jelenik meg a külső környezet bizonyos szegmenseire vonatkozó hírgyűjtés (például a hasonló helyzetű hazai és külföldi települések életének és legjobb gyakorlatainak követése, a település számára releváns szakirodalmi anyag feltárása és kivonatolása. Hol van outsource, ahol ezt információszolgáltatásként külsősök végzik, vagy tudásvásárlás, ahol kész szakanyagok importja történik – s ha ezek feltűnnek az információs ciklus belépő pontján, vajon a megszerzett ismeretek szétosztatnak-e a szervezeten belül, bővítik-e a közös tudás tartományát, lesz-e belőle *kollektív intelligencia*? Kiszolgálja-e bölcsességet, józan ész, megfontoltságot kockázatvállalással vegyítő stratégiai döntéshozatalt és a cselekvés tervezését?

Ezeket a kérdéseket akkor tesszük fel, amikor a fejlesztési feladatok tudásháttérének megteremtése, a világ változásainak követése és helyi dimenziókra való lefordítása egyre komplexebb feladat. S ebben mind jobban kirajzolódnak az individuális tudás korlátai. Az önkormányzati vezetők és a városi véleményvezérek ma már ezeknek a tudásoknak egyre kevésbé hordozói. Átalakuló feladatértelmezéssel *a tudásfolyamatok és a jó döntések megfelelő kormányzóivá* kellene válniuk. Azoknak a városoknak, ahol az útkeresést és a jövőformálást efféle „professzionális alázat” segíti, sokkal nagyobb esélyük van, mint azoknak, amelyek vezetői „ötletek” kényszerű megvalósítására fecsérlik az erejüket, vagy konokul hisznek saját áttekintőképességükben és világértelmezésük helyességében.

Az viszont egyenesen meglepő, milyen kevéssé szembesülnek (még az okos város megközelítések hősei is) az egyes települések esetében azokkal elképesztő átalakulásokkal, amelyek a világban a térszerkezet, a termelés, a foglalkoztatás, az értékek és elvárások átalakulása mentén mennek végbe. Ahelyett, hogy településük jövőjét ezekhez a trendekhez igazítva keresnék, művelési hatékonyságok fejlesztésével mulatják az időt. Ezekkel a középszintű szakfeladatokkal természetesen foglalkozni kell, de nem a mindinkább felértékelődő tájékozási és jövőtervezési-felkészülési tevékenység rovására. Mi másból táplálkozhatnak a tervezési szakaszt támogató módszertanok és platformok (Geertman, 2015), mint az *előretékintés/előrelátás* (forward looking) eredményeként megszülető *előrejelzések* (foresights) érvényességéből, sikerességéből, eltaláltságából? S hogyan másként lehetne mindezt szert tenni, mint a külvilág szakadatlan fürkésztésével?

A tevékenység természetét tekintve több, egymással közeli rokonságban álló, módszertanilag mégis jól elkülöníthető kifejezéssel fedi le a szakirodalom, hogy miből is fakadhat az előrejelző erő.

A *környezetletapogatás* (Environmental Scanning, ES) a külső környezet (external environment) szokás-szerű, szisztematikus figyelését jelenti, hogy minden, a majdani tervezés és döntéshozatal szempontjából lényeges információ megszerzésének esélyét automatizmusok támogassák. Az úttörők (Lester, 1989 és Stoffels, 1994) óta az „akadémikus” indulás után egyre praktikusabb megoldások és egyre több apró módszer segíti, hogy minden lényeges fejlemény fennakadhasson a rostán. Elsősorban a nem strukturált, nem kiszámítható fejlemények érzékelése,

detektálása a fontos célfüggvény. Ennek részeként emelkednek ki a hírkörnyezetből az újdonságok.

A *változásokövetés* (change tracking) olyan területekre irányul, amelyek nem bárhol keresnek valamit, mint a környezetletapogatás, hanem a figyelmet konkrét területekre, aktorokra és tevékenységekre fókuszálják. Pontosán tudják, mire kell érzékenynek lenniük, és a legkisebb változást is azonnal érzékelik. Ennek alelete a *versenyhárs-figyelés*, amely települési környezetben csak néhány kiválasztott „riválisra” koncentrálnak.

A változások speciális osztályát jelentik a kötegekbe rendezhető, kisebb-nagyobb és átfogó fejlődési irányok (trendek, makrotrendek, megatrendek, trendcsoportok). Az ezeket pásztázó *trendérzékelést és trendelemzést* (trend detection and analysis) számtalan eszköz segíti. Ha a múlt század utolsó évtizedeiben még inkább a trendkutató intézetek jelentéseinek vásárlása volt a jellemző, az ezredforduló után egyre inkább az adat-alapú elemzőeszközök felé fordul a figyelem, amivel ki-ki szabadon fókuszálhat az általa legfontosabbnak tartott változók faggatására.

Hogyan élnek mindezzel az egyes önkormányzatok? Mennyire befolyásolja fejlesztési döntéseiket és stratégiai tervezésüket a külvilág érzékelése?

Röviden annyit mondhatunk, hogy szakosított részleget, szakértői csoportot, innovációs irodát, amelynek hatáskörébe a környezetre vonatkozó tudástermelési s beletartozik, még a legnagyobb városok közül is kevésben találunk. A 17 ezer fős apparátust mozgató Szöulban vagy az információs-és tudásfolyamatok szervezett gondozására sokat adó amerikai és kanadai nagyvárosokban vannak legjobb gyakorlatok, specializált részlegek, dedikált felelősök. Mindenütt másutt azonban vagy az erőforrás, vagy a szakértelem hiányzik. Akárcsak a tudáskormányzás vagy az információ-és tudásmenedzsment más hídfőállásai, a települési intelligencia köré szervezett tevékenység is inkább hiányterület. A szükséges kiindulópontok teljes egészében annak függvényeként állnak vagy nem állnak elő, hogy a specialisták (valamilyen rész-feladatra szakosítottak) fejébe milyen sémák és ismeretelemek költöznek be a külvilágról, saját tájékozódási gyakorlatuk és információs környezetük függvényében. Ezt a tevékenységüket azonban nem támogatja vagy „minőségbiztosítja” senki és semmi. A polgárok ki vannak szolgáltatva annak, hogy milyen széles a látóköre, mennyire megbízható a tájékozódási kultúrája azoknak, akiknek a döntéseken keresztül módjukban áll befolyásolni a település jelenét és jövőjét. S mindezt úgy, hogy a világban (és a települési versenykörnyezetben) végbemenő változások egyre gyorsabbak, kiszámíthatatlanok, a jelentésteli elemek száma megszorodik és ezek a korábbinál sokkal nehezebben különíthetőek el egymástól vagy épp csoportosíthatóak összetartozásuk okán. Ezt a jelenséget összegabalyodásnak (entanglement) hívja a kortárs társadalomelmélet, és pontosan ilyen értelemben alkalmazzák a városkutatók is (Arbesman (2016)). A helyzet sajátossága az, hogy még egy kizárólag erre szakosodott specialista vagy team sem képes már az elemzéshez szükséges elemsokaság áttekintésére és megszerzésére, miközben szakadatlan tanulás nélkül a feldolgozáshoz és értelmezéshez elengedhetetlen megalapozó tudásokkal és módszertani kultúrával is hadilábon

állhatnak – úgy, hogy a bonyolultságot követve egyre interdiszciplinárisabbnak is kellene lenniük.

Szerencsére ebből a csapdahelyzetből természetes kiutak kínálkoznak, azt az ígéretet körvonalazva, hogy a tudás-hiányállapotok tömegesen (tehát sok-sok, korábban eséllyel sem rendelkező település esetében) megszüntethetőek, átugorva a korábbi, „kimaradó” szakaszokat.

A bonyolultságot követni képes diverzitás, sokféleség és sokoldalúság egy bizonyos településméret felett maguktól a polgároktól remélhető. A hivatásrendként vagy választott tisztségviselőként működő, kiválasztott kevesek esetleges tudáskompozíciói helyére sokkal nagyobb hírgyűjtési és feldolgozási kapacitás léphet, ha abban tudás-ágensként ismerjük el a polgárokat is. Ugyan mitől „értene jobban” a külvilág változásait valaki attól, hogy polgármester vagy jegyző lett? Miért ne volna szükség arra, hogy sokkal több rész-ismeret legyen integrálható, ha nyithatóak erre csatornák (például ezt a célt szolgáló találkozások, beszélgetések formájában)? Különös, hogy miközben a folyamat végén (a döntések és a cselekvéstervezés birodalmában) már régóta bevett norma és fejlődési irány a társadalmisítás és a részvételiség, az *open policy making*, szinte fel sem vetődik, hogy a folyamat elején, a külvilág érzékelésében is igénybe lehetne venni ezt a fajta (masszív) kollektív intelligenciát (Escoubes, 2017). Nem is akárhogy: „feljavítottan” (augmented). Hiszen most már ott sorakoznak azok az eszközök és azok a nyílt adatok (open data), amelyek nemcsak a gyakorló városvezetők és tisztviselők döntéshozatali és szolgáltatástervezési nyersanyagát képezhetik, hanem egyetemlegesen rendelkezésre állnak az állampolgárok számára is (Goldstein, 2013). A mesterséges intelligencia segítségével végzett információgyűjtés és tény-ellenőrzés nemcsak a médiamunkában, hanem az üzleti intelligencia világában is rohamosan terjed, összekapcsolódva az adatfolyamot előrejelzéssé transzformálni képes kiegészítő megoldásokkal.

Jól látja Goldsmith és Crawford (2014), hogy az adat-alapúság aláássa a hagyományos kormányzás vertikális logikáját, horizontális áramlásokat gerjeszt, és nemcsak a városirányítás egyes divíziói között, hanem a polgármesteri hivatalok és a lakosság különböző csoportjai között is. A felelősség megnőtt mértéke pedig erősebb problémamegoldó képességgel, vagyis adekvát válaszképességgel jár együtt. Az *adatokkal okosan élő város (data-smart city)* tehát szükségszerűen *reszponzív* is: felelős és megfelelően reagál. Hogyan is lehetne a közvetlen demokrácia radikális kiterjesztését (Watkins és Stratenus, 2016) szükségszerűen bekövetkezőnek tartani, ha a „crowdocracy” fogalmába nem értjük bele azt az automatizmust, amellyel a külvilág érzékelése is közösségi tetté válik, a jelentéscsere és a feldolgozás, a közös gondolkodás megteremtett platformjain?

Erre azonban Magyarországon csak ott lesz esély, ahol a tudásforrásként számításba vehető polgárok kellő számban és kellőképp motiváltan állnak rendelkezésre, az empowerment más színterein hitelessé tett bizalmi erőterben. A kistelepülések azonban, akik ebben (sem) reménykedhetnek, akiknek az ilyen formán felfogott tudásvagyona sem elég ahhoz, hogy a szükséges mérethatékonyságot és diverzitást elérjék, és nincsen forrásuk arra, hogy megvásárolják a szükséges tudás-

inputokat, egyetlen esélybe kapaszkodhatnak bele. Össze kell fogniuk, hogy közösen legyenek képesek tudásszolgáltatások igénybevételére – természetesen nemcsak a stratégiai-környezetérzékelési térben, hanem mindenütt, ahol hiányt szenvednek a szükséges ismeretekben²²².

Felhasznált irodalom

- Allee, Verna (1997): *The Knowledge Evolution: Expanding Organizational Intelligence*, Butterworth-Heinemann
- Arbesman Samuel (2016): *Overcomplicated: Technology at the Limits of Comprehension* Current
- Escoubes, Frank (2017): *The Role of (augmented) Collective Intelligence for Municipal Governance* Nicolas Mialhe & Arohi Jain interjúja *FACTS Reports* (Field Actions Science Reports) Special Issue 17 Artificial Intelligence and Robotics in the City <http://journals.openedition.org/factsreports/4442>
- Geertman, Stan et al. (Eds.) (2015): *Planning Support Systems and Smart Cities* Springer
- Goldstein, Brett (Ed.) 2013: *Beyond Transparency: Open Data and the Future of Civic Innovation* Code for America Press;
- Stoffels, J.D. (1994): *Strategic Issues Management: A Comprehensive Guide to Environmental Scanning* Pergamon
- Watkins, Alan – Stratenus, Iman (2016): *Crowdocracy: The Future of Government & Governance* Urbane Publications
- Z. Karvalics, László (2019): *Realista jövővízió – a városkormányzás egy új dokumentípusának szükségessége, funkciója és néhány kulcsjellemzője* *Vezetéstudomány* 2019/2. 32-40.
- Goldsmith, Stephen – Crawford, Susan (2014): *The Responsive City: Engaging Communities Through Data-Smart Governance* San Francisco, Jossey-Bass

²²² Ennek a tanulmánynak a folytatásában azokat a lehetséges tudásszolgáltatásokat tekintem majd át, amelyek ugrásszerű változást lehetnek képesek indukálni a hazai kistélepülések tudáskormányzásában.